

Norgga Boazosápmelaččaid Riikkasearvi
Norske Reindrifsamers Landsforbund
Nørjen Båatsoesaemiej Rihkesaervie
Sami Reindeer Herders' Association of Norway

NRLs KRAV TIL REINDRIFSAVTALE

2015- 2016

Bilde/govva: Bente Monica Hætta, Kautokeino

INNHALDSFORTEGNELSE

1. INNLEDNING	s. 4
1.1 Grunnlaget for forhandlingene	s. 4
1.2 Reindriftpolitikken utvikling og konsekvenser for báikedoallu	s. 5
1.3 Et reindriftsamisk perspektiv på økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft	s. 6
1.4 utfordringer og virkemiddelbruk	s. 7
1.5 Underforbruk i reindriftsavtalen 2014-2015	s. 8
2. REINDRIFTEN SOM EN ØKOLOGISK BÆREKRAFTIG NÆRING	s. 8
2.1 Reintallstilpasning	s. 8
2.2 Forutsigbar og stabil arealsituasjon	s. 10
2.3 Reindriften rettigheter	s. 12
2.4 Motorisert ferdsel i utmark	s. 13
2.5 Norsk-svensk reinbeitekonvensjon må på plass	s. 14
2.6 Status for Samerettsutvalget II	s. 14
3. REINDRIFTEN SOM EN ØKONOMISK BÆREKRAFTIG NÆRING	s. 14
3.1 Reindriften rett til medvirkning og innflytelse i forvaltningen	s. 14
3.2 Slakte- og mottakssituasjonen	s. 16
3.3 Sikre gode rammevilkår for reindriftsungdommen	s. 17
3.4 Sykelønnsordning	s. 18
3.5 Rovviltsituasjonen	s. 19
3.6 Reinpåkørsel på jernbanen	s. 20
3.7 Inntektsheving og andre tiltak	s. 20
3.8 Avgifter	s. 20
4. TILTAK FOR Å SIKRE REINDRIFTENS KULTURELLE BÆREKRAFT	s. 21
4.1 Sikring av reindriften familiestrukturer i reindriften	s. 21
4.2 Generasjonsovergangsordninger	s. 22
4.3 Styrking av kvinners rolle i reindriften	s. 23
4.4 Forskning og utvikling	s. 25
4.5 Lærings- og omsorgsbaserte tjenester i reindriften	s. 25
5. FORVENTNINGER TIL FORHANDLINGSRESULTATET	s. 26

6. NRLS KRAV TIL ØKONOMISKE TILTAK	s. 27
6.1 Økonomisk ramme	s. 27
6.2 Utviklings- og investeringstiltak	s. 27
6.3 Generelle vilkår for å få tilskudd	s. 28
7. KOSTNADSENKEDE OG DIREKTE TILSKUDD	s. 28
7.1 Tilskudd til siidaandeler og tamreinlag	s. 28
7.2 Distriktstilskudd	s. 29
7.3 Produksjonspremie	s. 30
7.4 Kalvetilskudd	s. 30
7.5 Ektefelle- og samboertilskudd	s. 31
7.6 Frakttilskudd	s. 31
7.7 Velferdsordninger	s. 31
7.8 Tidligpensjon i reindriften	s. 31
7.9 Avløsning ved svangerskap	s. 31
7.10 Organisasjonstilskudd	s. 31
8. SAKER UTENFOR REINDRIFTSAVTALENS ØKONOMISKE RAMMER	s. 33
8.1 Radioaktivitet	s. 33
8.2 Tollfritak for reinfør	s. 33
8.3 Pramming	s. 33
8.4 Slakteavfall	s. 33
8.5 Reintallstilpasning	s. 34
8.6 Fastsettelse av siidagrenser innenfor vintebeiteområdene i Vest-Finnmark	s. 34
8,7 Trollheimen	s. 34
9. SAMLET KRAV TIL REINDRIFTSAVTALE 2015 - 2016	s. 35-36

1. INNLEDNING

Norske Reindriftssamers Landsforbund (NRL) fremmer med dette krav om totalramme og fordeling for avtaleperioden 2015-2016. Kravet vil ligge til grunn for de videre forhandlinger med Landbruks- og matdepartementet.

1.1 Grunnlaget for forhandlingene

I 1976 inngikk Staten ved Landbruksdepartementet og reindriftnæringen v/NRL, en egen hovedavtale for reindriftnæringen som senere ble revidert den 26.02.93. I følge hovedavtalen skal partene føre forhandlinger om en løpende reindriftsavtale med tiltak som tar sikte på en utvikling av reindriftnæringen i samsvar med de til enhver tid vedtatte politiske mål og retningslinjer for reindriftspolitikken.

I henhold til hovedavtalen skal partene forhandle om tiltak som omfatter økonomiske virkemidler. Partene kan også kreve forhandlinger om faglige, sosiale, organisasjonsmessige og andre spørsmål av betydning for en utvikling av næringen mot de mål som er fastsatt for reindriftspolitikken.

Reindriften er det viktigste materielle grunnlaget for samisk kultur og samfunnsliv, jfr. Grunnloven § 108. For at reindriften som en spesifikk samisk næring og urfolksnæring skal kunne ivareta og styrke samisk kultur og bidra til samfunnsutvikling, må næringen gis gode rammevilkår som tilrettelegger for en utvikling i tråd med tradisjonell reindriftsutøvelse og verdigrunnlag. I dette perspektivet innehar staten en forpliktelse til å sikre reindriften som urfolksnæring i henhold til internasjonale konvensjoner, herunder *FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter* artikkel 27, og *ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater* samt *FNs Erklæring om urfolks rettigheter av 2007* og sluttdokument fra *The World Conference on Indigenous Peoples* av 22. - 23. september 2014.

NRL legger til grunn at dagens reindriftspolitik er basert på to selvstendige grunnlag; en *næringspolitisk produksjonsverdi* og en *samepolitisk kulturverdi*. Reindriften skal utvikles på næringens egne premisser, der målet er å oppnå en kulturelt,

økologisk og økonomisk bærekraftig næring. I dette ligger det at reindriften på et selvstendig grunnlag skal kunne definere innholdet i bærekraftsbegrepene, og hvor Staten skal bidra til å skape forutsigbare rammebetingelser som utøverne av reindriften kan forholde seg til.

1.2 Reindriftspolitikken utvikling og konsekvenser for báikedoallu

NRL viser til at den statlige reindriftspolitikken over flere år har hatt et ensidig fokus på reindriften som kjøttprodusent og reintallstilpasningen i Vest-Finnmark. For statens del har reintall blitt et avgjørende element i måloppnåelsen av en økologisk bærekraftig reindrift, noe som har ført til at ordninger som sikrer overføring av kulturelle verdier og kunnskaper gradvis har blitt faset ut av reindriftsavtalen. Dette er i all hovedsak sosiale ordninger som som i særlig grad har berørt *báikedoallu*¹ - den familiebaserte reindriften.

NRL mener at en god reindriftspolitikk nødvendigvis må ta utgangspunkt i reindriftens egne kunnskapstradisjoner. Dette gjelder blant annet i forhold til eldres situasjon, kvinners rolle knyttet til ivaretagelse og bearbeidelse av biprodukter av rein, utnyttning av alle reinens ressurser i matproduksjon og ikke minst overføring av tradisjonelle kunnskaper til barn som et viktig ledd i rekruttering. Mens statens ensidige fokus på reintallstilpasning har vært førende for utviklingen av reindriftspolitikken og virkemiddelbruken over flere år, ser NRL med stor bekymring på rekrutteringen til reindriftsnæringen over hele landet.

Reindriften har behov for ung og kompetent arbeidskraft. For å stimulere ungdom til å velge reindrift og samtidig bidra til å unngå at distrikter kommer i en situasjon hvor de mangler kulturell kontinuitet og reindriftskompetanse, kreves det konkrete virkemidler. NRL viser til at reindriftsloven har åpnet opp muligheten for å etablere en sideordnet rekrutteringsandel. Denne ordningen bør følges opp i forhold til virkemiddelordningene i reindriftsavtalen.

NRL viser til at mange av dagens reindriftskvinner jobber utenfor reindriften. Dette skyldes ikke bare den generelle samfunnsutviklingen, men er også et resultat av den reindriftspolitikken som har vært ført over flere år. Kvinnene besitter verdifulle tradisjonskunnskaper som står i fare for å forsvinne, og som også vil innvirke på rekrutteringen av unge til næringa. For at flere kvinner skal få muligheten til å i større grad delta i reindriften, må det drøftes hvilke virkemidler som kan bidra til å bedre dette. I denne sammenheng bør det derfor drøftes om Reinprogrammet i større grad bør spisses mot kvinnerettede tiltak for på den måten å styrke báikedoallu.

NRL mener at báikedoallu er et bærende element i reindriften, og som utgjør en viktig del av den kulturelle bærekraften. For å ivareta dette, må det med utgangspunkt i Hovedavtalen også klargjøres hvordan man kan sikre ordninger gjennom reindriftsavtalen på tvers av sektoransvar.

1.3 Et reindriftsamisk perspektiv på økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft

Bærekraftsbegrepet er sammensatt av faktorene økologi, økonomi og kultur, og er en målsetning som ble lagt til grunn i St.meld. nr 28 (1991-1992) og som har dannet grunnlaget for reindriftspolitikken. NRL har tilsluttet seg disse målene, men har ikke på eget grunnlag definert innholdet i bærekraftsbegrepet. For at reindriftspolitikken skal ha en positiv og framtidsrettet utvikling, vil det være avgjørende at reindriften selv er premissleverandør for innholdet i bærekraftsbegrepet.

Som et utgangspunkt for NRLs syn, utgjør økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft tre stolper for reindriftspolitikken som er uløselig knyttet sammen. Dersom en av stolpene fjernes, vil de to andre falle sammen. For å eksemplifisere dette på en svært forenklet måte, kan man si at reindriftens kulturelle bærekraft avhenger av et økonomisk grunnlag i form av en reinflokk, et økologisk grunnlag i form av

¹Arbeidsoppgavene i báikedoallu inneholder blant annet overføring av tradisjonelle kunnskaper til barn og unge, bearbeidelse av biprodukter av rein til duodji, ervervelse av råvarer til matproduksjon og matlaging m.m

forutsigbare og stabile beitearealer. En hierarkisk forståelse av bærekraftbegrepet, eller hvor ett av disse elementene fjernes, vil bidra til å underkjenne at økologi, økonomi og kultur virker inn på hverandre og henger sammen.

I utformingen av reindriftspolitikken må det skapes en felles forståelse av det komplekse samspillet som er mellom økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft som en grunnleggende premiss. Dette kan illustreres ved å vise til Riksrevisjonens undersøkelse av bærekraftig bruk av reinbeiteressursene i Finnmark (Dokument nr. 3:12 (2003–2004)), hvor de påpekte at en *felles forståelse* av hvilke mål som ligger til grunn for reindriftspolitikken, er en forutsetning for at Landbruks- og matdepartementet, Statens Reindriftsforvaltning, Reindriftsstyret, NRL, reindriftsnæringene og andre aktører kan bidra til måloppnåelse.

I avtalesammenheng er NRL opptatt av at reindriftsnæringen gis rammebetingelser som er nødvendig for å kunne oppnå målene om en økonomisk, økologisk og kulturelt bærekraftig reindrift innenfor de ulike reinbeiteområdene.

Reindriften som næring er sammensatt av flere elementer, som grovt sett omfatter *produksjonssystemet* på den ene siden og *forvaltningen* på den andre. De viktigste elementene i produksjonssystemet er naturressurser, reineiere og teknologi, mens det i forhold til forvaltningen er hvordan de ulike forvaltningsorganer greier å legge til rette for bevaring og videreutvikling av reindriftens egenart og sikre reindriftens beitearealer.

1.4 utfordringer og virkemiddelbruk

Reindriftens utfordringer, sett fra *reindriftens ståsted*, oppleves i mange tilfeller ganske annerledes enn sett fra statens ståsted. Med to ulike utgangspunkter, kan det i avtalesammenheng være utfordrende å skape en felles forståelse av hvilke virkemidler som vil være mest tjenelig for næringen. NRL er opptatt av at forhandlingene skal skje mellom to likeverdige parter, hvor reindriftens utfordringer, sett fra næringens eget ståsted, også skal ha sine avtrykk i avtalen.

Som allerede nevnt har reintallssaken i løpet av de siste årene satt sitt tydelige preg på statens reindriftpolitikk, noe som også har gitt seg utslag i reindriftsavtalen. Dette har skapt misnøye innad i næringen, da virkemiddelbruken over flere år har hatt som mål å få bukt med reintallsproblematikken innenfor noen områder i Finnmark. Ved at virkemiddelbruken dreies mot reintallsreduksjon og er gjort gjeldende for alle, vil dette over tid ha en nedbyggende effekt for den øvrige del av reindriften. Dette kan eksemplifiseres ved å vise til at ordninger i forhold til smidige generasjonsoverganger ikke retter seg mot rekruttering, men hvordan få flest folk ut av næringen.

NRL er opptatt av at avtalen skal være et verktøy til å videreutvikle den tradisjonelle reindriften, der målet er å legge til rette for en positiv og framtidsrettet næring i alle deler av landet.

1.5 Underforbruk i reindriftsavtalen 2014-2015

NRL er kjent med at det er et underforbruk i forhold til reindriftsavtalen 2014-2015. NRL foreslår at underforbruket overføres reindriftsavtalen 2015-2016, og at midlene brukes til å styrke infrastrukturene i reindriften.

2. REINDRIFTEN SOM EN ØKOLOGISK BÆREKRAFTIG NÆRING

En økologisk bærekraftig reindrift avhenger av balanse mellom reintall og beiteressurser på den ene siden, og en forutsigbar og stabil arealsituasjon på den andre.

2.1 Reintallstilpasning

Reintallet er i mange sammenhenger blitt fremhevet som den viktigste faktoren for økologisk bærekraft. I Innst. S. nr. 222 (2005–2006) framgår det at reintallet må reguleres slik at det er i samsvar med ressursgrunnet. NRL mener at det er viktig med balanse mellom reintall og ressursgrunnet, og at reintallet må reguleres i de områder hvor dette er for høyt.

NRL vil imidlertid understreke at den økologiske bærekraften ikke bare handler om et balansert reintall, men forutsetter også tilgang til forutsigbare beitearealer. I denne sammenhengen må det foretas en kritisk vurdering av de kumulative effektene av samfunnsutviklingen i reinbeiteområdene og hvilke tiltak som må iverksettes for å stoppe den negative utviklingen. Samfunnsutviklingen fører til at reindriftens beitearealer innskrenkes, samtidig som statlige myndigheter utøver press på næringen om å redusere reintallet. NRL vil på generelt grunnlag understreke at det *ikke* er reindriftens ansvar å stadig måtte tilpasse flokken til arealer som år for år blir mindre som følge av inngrep.

For at avvikling skal bli et reelt alternativ for de som ønsker å gå ut av næringen, må det etableres gode ordninger som sikrer et økonomisk grunnlag for disse. I den sammenheng kan det vises til arbeidsgruppen som ble oppnevnt ved reindriftsavtalen for 2012 – 2013 og som skulle utrede konsekvenser og tiltak i forbindelse med oppfølging av vedtakene om høyeste reintall. Gruppen konstaterte at det ikke finnes eksisterende ordninger som ville avhjelpe situasjonen til de reineiere som vurderer å avvikle sin næring, og foreslo at det må igangsettes tiltak med karrieresentre, og at det inngås et nærmere samarbeid mellom virkemiddelaktørene om opplæringstiltak, etablereropplæring og tilpassede kurs.

Målsetningen om et redusert reintall, vil forutsette at det etableres ordninger som stimulerer til avvikling. Dette kan gjøres ved at det utenfor avtalens rammer avsettes midler til ordninger som sikrer et økonomisk grunnlag for de som slutter. I denne sammenheng bør det foretas en kartlegging av hvor mange som ønsker å avvikle dersom de økonomiske forutsetningene skulle legge til rette for det.

Slike ordninger bør inneholde en engangssum til den som avvikler, samt en sum pr. rein som slaktes. Det bør også være slik at dersom enkeltmedlemmer i siidaandelen ønsker å avvikle sin rein/sitt reinmerke, så bør ikke vedkommende være avhengig

av at siidaandelens leder avvikler sin drift, men på eget grunnlag få et engangstilskudd for avvikling.

I forbindelse med den igangsatte reintallsprosess i Vest-Finnmark, bør det opprettes et servicekontor som kan yte kontor- og konsulenthjelp til berørte distrikter, siidaer og enkeltutøvere som blir berørt.

Videre er NRL opptatt av at ungdommer i etableringsfasen ikke skal berøres av reintallsreduksjon i Finnmark.

NRL vil understreke betydningen av å få fastsatt siidagrenser innenfor de områder hvor disse mangler. For å ivareta siidaenes rettssikkerhet, er det ved gjennomføringen av dette arbeidet helt avgjørende at deres rettigheter blir kartlagt og ivaretatt på en best mulig måte. Slik vil man unngå lange og dyre rettsprosesser, eller at siidaer mister sine rettigheter fordi de ikke har økonomi til å bringe saken inn for domstolene. Fastsettelse av siidagrenser vil være en viktig faktor for å oppnå en vellykket reintallsreduksjon, samt bidra til forutsigbarhet for siidaene.

2.2 Forutsigbar og stabil arealsituasjon

Arealinngrep utgjør pr. i dag den største trusselen mot reindriften, og hvor statlige myndigheter i stor grad bidrar til å øke dette presset.

Regjeringen la nylig fram en statusrapport for nordområdene som utgjør et steg videre i nordområdesatsningen. Her ble det bebudet en offensiv satsning på natur- og energiresurser, med et spesielt fokus på mineralutvinning og petroleum.

Regjeringens mål om å øke kartlegging av mineralressursene og legge til rette for landbasert næringsutvikling i reinbeiteområdene, står i sterk kontrast til en helhetlig ressursforvaltning som gir beskyttelse av grunnlaget for urfolks næringer, språk, kultur og tradisjonskunnskaper.

I tillegg til gruvedrift, kommer utbygginger til energiformål, infrastruktur, fritidsformål m.m. Med dette som bakgrunnsteppe mener NRL det er bekymringsfullt når Regjeringen i tillegg vil avvikle «inngrepsfrie verneområder» som verktøy i arealpolitikken. NRL mener at disse tiltak vil gå på bekostning av behovet for vern av reinbeiteområder.

Tilgang til arealer er en forutsetning for at næringen skal kunne fortsette med den nomadiske driftsformen. I flere lover er det nå etablert en rekke nye verktøy som legger til rette for å følge opp nasjonale mål om å sikre det materielle grunnlaget for den samiske reindriften. Reindriften er regulert gjennom reindriftsloven. Loven konstituerer ikke reindriftsretten, men gir en nærmere definisjon av innholdet i disse rettighetene, samt en regulering og styring av utøvelsen. NRL vil fremheve at dette innebærer at reindriftenes rettsstilling ikke er uttømmende regulert gjennom reindriftsloven, men må suppleres med rettigheter ervervet gjennom sedvane, alders tids bruk m.m.

Effekten av utbygginger er ofte påvisbar på flere kilometers avstand fra inngrepet/forstyrrelseskilden. Dette gjør bl.a. at reinen får mindre valgmuligheter med hensyn til beitevekster, og tvinges dermed å beite på mindre verdifulle planter. For det første får dette store konsekvenser for reinens vekst og kondisjon. For det andre kan dette føre til overbeskatning av de viktige lavmattene ved at reinen må kompensere for dårlig beitopptak i barmarksperioden. For det tredje fører dette til at reindriften blir påført ytterligere kostnader som følge av merarbeid.

Som et ledd i å sikre reindriftenes arealer, ble det i forbindelse med reindriftsavtalen 2014-2015 besluttet å igangsette et pilotprosjekt med det formål å etablere digitale kartverktøy som skal synliggjøre og gi en samlet oversikt over gjennomførte utbyggingstiltak innenfor det enkelte reinbeitedistrikt. Rapporten fra dette arbeidet var ferdiggjort den 10. desember 2014. NRL ønsker å fortsette dette arbeidet med utgangspunkt i anbefalingene fra Skog + Landskap. Samfunnsutviklingen nødvendiggjør at reinbeitedistriktene og siidaene får tilført økte ressurser i arbeidet

med arealsaker. Dessverre er det slik at de fleste mangler både kapasitet og kompetanse på dette feltet og det er derfor nødvendig å ha et kompetent apparat som kan bistå reinbeitedistrikter og siidaandelsinnehavere i de ulike sakene, samt bidra med kunnskapsoppbygging i næringen. NRL mener etableringen av Stiftelsen Protect Sápmi er et steg i riktig retning, og at de på sikt kan utvikles til å bli ett (eller flere) kompetansesentre som kan yte hjelp til reineiere, og være et bindeledd mellom næringen og tiltakshavere.

NRL mener arealsituasjonen er svært bekymringsfull, og at dette må ha et sterkt fokus under reindrifftsforhandlingene.

2.3 Reindriffts rettigheter

Retten til å drive reindrift er tuftet på et selvstendig rettsgrunnlag, noe som blant annet innebærer at rettighetene ikke er uttømmende regulert i reindrifftsloven.

Under siste lovrevisjon, ble det lagt til grunn at de deler av reindrifftsloven som ikke ble revidert i denne omgangen, skulle snarlig gjennomgås. Nå har loven virket i 7 år, og NRL mener det er på tide å nedsette en reindrifftslovskommisjon som skal foreta en helhetlig gjennomgang av reindrifftslovgivningen.

Fra næringens side, råder det en oppfatning om at loven har bidratt til å endre det tradisjonelle samiske siidasystemet i negativ retning, blant annet ved at denne:

- er i ferd med å rokke ved reindriffts tradisjonelle struktur som en familiebasert næring
- har bidratt til indre uro ved at siidaandelssystemet favoriserer og forskjellsbehandler reineiere
- hindrer prosessen med reintallstilpasning ved at den interne myndigheten er gitt på siidaandelsnivå og ikke siidanivå
- har negative konsekvenser for rekrutteringen av ungdom og likestillingen av kvinner fordi de ikke har samme status som siidaandelsinnehavere

- er utformet på en slik måte at man ikke oppnår målsettingen med bærekraftig reindrift slik også Riksrevisjonen påpeker.

NRL mener også det må utarbeides en NOU om reindrift før det fremmes forslag til ny bebudet stortingsmelding om reindrift. Dette er nødvendig for å sikre at kunnskapsgrunnlaget som meldingen skal tuftes på er best mulig.

2.4 Motorisert ferdsel i utmark

NRL viser til at Stortinget i løpet av kort tid skal behandle forslag til endringer i lov om motorferdsel i utmark og vassdrag (motorferdselloven). Til tross for at NRL har gjennomført konsultasjoner i saken, må prosessen sies å være under enhver kritikk. NRLs oppfatning er at departementet gikk inn i konsultasjonsprosessen med en låst posisjon, noe som ikke danner et godt utgangspunkt for å oppnå enighet.

I forbindelse med etablering av scooterløyper til fornøyleskjøring mener NRL at det må kreves samtykke fra reindriften på lik linje med grunneier. NRL mener retten til samtykke er en premiss som er lagt til grunn i de folkerettslige instrumenter som Norge har gitt sin tilslutning til, senest i henhold til sluttdokumentet som ble vedtatt under Verdenskonferansen for urfolk i september 2014. Spørsmålet vil derfor ikke være om hvorvidt reindriften som bruksrettshaver har rett til å avgi samtykke, men på hvilken måte dette skal skje på i praksis.

Reindriften erfarer at den motoriserte ferdselen i utmarken har økt betydelig i etterkant av forsøksordningen som ble avsluttet i 2005. NRL mener derfor at regelverket ikke bør endres før ny og oppdatert kunnskap er innhentet i forhold til konsekvensene dette vil kunne gi. Pr. i dag finnes det ingen studier på hvilke innvirkninger bruk av snøscooter eller ATV har på rein, men næringens egne erfaringen tilsier at denne trafikken bidrar til en ytterligere innskrenking av beitearealene.

2.5 Norsk-svensk reinbeitekonvensjon

NRL anser det som viktig at reinbeitekonvensjonen blir ratifisert så snart som mulig. Så lenge konvensjonen ikke er ratifisert, skaper dette uklare forhold om den grenseoverskridende reindrift, med påfølgende store problemer for vinterbeitesituasjonen for berørte reinbeitedistrikter på norsk side. NRL vil oppfordre statlige myndigheter om å bidra til en snarlig løsning i saken. Inntil det skjer, må det avsettes midler over reindriftsavtalen til føring og andre tiltak.

2.6 Status for Samerettsutvalget II

Samerettsutvalget II slutførte sitt arbeid i 2007, og NRL vil derfor etterspørre status for videreføring av dette arbeidet. For reindriften del er det viktig at dette kommer i gang så snart som mulig, ikke bare sett i forhold til de foreslåtte endringer i reindriftsloven, men også på bakgrunn av Regjeringens bebudete salg av Statskogs eiendommer som i særlig grad vil berøre reindriften rettigheter. NRL kan ikke under noen omstendigheter akseptere at det gjennomføres noen salgsprosess før saken om SRU-II er sluttbehandlet. NRL krever at arbeidet med oppfølgingen av SRU II sine forslag starter umiddelbart.

3. REINDRIFTEN SOM EN ØKONOMISK BÆREKRAFTIG NÆRING

En økonomisk bærekraftig reindrift er sammensatt av flere elementer og forutsetter blant annet:

- god produktivitet og markedstilgang
- kostnadseffektivitet
- kunnskapsbasert forvaltning av reindriften
- stabile og forutsigbare beiteressurser
- kunnskapsbasert rovviltforvaltning der hensynet til reindriften inngår
- gode avgifts- og tilskuddsordninger
- god pris for de produkter som reindriften produserer
- sikre gode økonomiske ordninger for de som avvikler sin reindrift

3.1 Reindriften rett til medvirkning og innflytelse i forvaltningen

Reindrifftsloven av 2007 var å gi økt grad av selvstyre til reindrifftsneringen. I Landbruks- og matmeldingen (Meld. St. 9 (2011–2012) heter det at: «Regjeringen vil at de mulighetene som reindrifften har til aktiv deltakelse og innflytelse gjennom reindrifftsloven av 2007, blir fullt ut utnyttet». I 2013 vedtok Stortinget endringer i reindrifftsloven som medførte at områdestyrene ble avvirket og områdekantorene og reindrifftas regionale forvaltningsoppgaver ble overført til Fylkesmennene. Reindrifftens representasjon i områdestyrene ga reindrifften direkte innflytelse på beslutningene, både i saker etter reindrifftsloven og arealsaker generelt.

Selv om NRL ikke har gitt sin tilslutning til den nye forvaltningsstrukturen, har NRL vært opptatt av å konstruktivt bidra til at reindrifften skal sikres *medvirkning og innflytelse* i den nye forvaltningen. NRL har derfor deltatt i arbeidsgruppen som ble nedsatt av LMD den 14.01.2014 hvor målet var å finne ordninger som kunne sikre en fortsatt samisk og reindrifftsfaglig medvirkning i den nye regionale forvaltningen. Arbeidsgruppens mandat var å utforme rammer for hvordan dette kunne ivaretas fylkesvis i ny modell og arbeidet ble avsluttet mai 2014 med rapporten *Samisk og reindrifftsfaglig medvirkning i ny regional forvaltning*. I dette arbeidet skisserte NRL en løsning på følgende to nivåer:

1. Å etablere strukturer/arenaer som sikrer samhandling og dialog mellom Fylkesmennene og reinbeitedistriktene/siidaene/siidaandeler.
2. Å etablere et dialogforum bestående av representanter fra Fylkesmannen, NRL og Sametinget.

NRL viser til at nivå 2 allerede er operasjonalisert innenfor flere fylkesmannsembeter, mens nivå 1 fortsatt står uløst. For NRLs del er nivå 1 viktigst, da NRL over flere år har uttrykt bekymring over ikke-bærekraftig arealplanlegging og arealdisponering. Bedre sikring av reinbeitearealer krever langsiktig planlegging hvor også reindriffta gis en reell mulighet til deltakelse og medbestemmelse. Dette må ivaretas gjennom den nye forvaltningsstrukturen. NRL vil derfor be om en redegjørelse for hvordan nivå 1 vil bli ivaretatt, under henvisning til at Landbruks-

og matdepartementet er folkerettslig forpliktet til å sikre at reindriftsnæringen får delta i styring og forvaltning av reindriften. NRL ønsker også en drøfting om hvem som er ansvarlig for å dekke NRLs utgifter i møter på nivå 2.

NRL er også opptatt av at aktører som har forvaltningsmessig ansvar for reindriftsnæringen og reinbeiteområder, innehar god reindriftsfaglig kunnskap og forståelse for reindriftskulturen, samtidig som de behersker reindriftsnæringens fagspråk og fagtermer. Dette bør ivaretas av fylkesmannsembetene som ny forvaltningsenhet i reindriften.

3.2 Slakte- og mottakssituasjonen

NRL mener det må legges til rette for privatslakt i hht. vedleggene til forordningene (EC) 853/2004 Artikkel 10 (3) og (EC) 854/2004 Artikkel 17 (3) hvor det gis mulighet til å sikre tradisjonell slakting og omsetning av reinkjøtt i småskala. Formålet er først og fremst å muliggjøre fortsatt bruk av tradisjonelle metoder i produksjon og distribusjon av mat og imøtekomme behovene fra næringsmiddeloperatører som er små eller holder til i avsidesliggende områder. NRL mener en slik tilrettelegging vil bidra til at slaktekravene oppfylles og at man på denne måten avhjelper en presset slaktesituasjon. Dette vil også i større grad ivareta den familiebaserte reindriften.

Når det gjelder markedssituasjonen, så har denne hatt en positiv utvikling siste året. Utfordringen framover vil være å opprettholde en stabil og langsiktig markedssituasjon som forankres i hele verdikjeden. Reineierne må fokusere på kvalitet og de som ønsker det, må kunne være sikret leveranser til slakteriene. Slakteriene må også pålegges et ansvar for å bidra til markedsføring og distribusjon slik at reinkjøttprodukter kommer ut på markedet.

Markedsutvalget for reinkjøtt har fremmet innspill til avtaleforhandlingene. Deres innspill vil inngå som vedlegg til NRL's krav til ny reindriftsavtale.

NRL vil berømme Markedsutvalget for en god jobb, og slutter seg i hovedsak til de innspill som de kommer med. NRL vil anbefale at det avsettes øremerkede midler til

Markedsutvalget over avtalen. NRL ønsker imidlertid å diskutere finansieringen av generisk markedsføring, blant annet i forhold til om aktører i verdikjeden bør bidra med midler til dette arbeidet.

NRL presenterte Markedshåndboken første gang under landsmøtet i 2012, og den er også lagt fram på styre- og formannsmøter i NRL. Lokallagene har også blitt oppfordret til å gjøre håndboken kjent for sine medlemmer. Etter det NRL erfarer, er også håndboken sendt ut til alle siidaandeler via Reindrifftsforvaltningen.

NRL er tilfreds med forslaget til klassifisering. NRL anbefaler at det allerede fra høsten 2015 innføres tvungen klassifisering. NRL er kjent med at de største slakteriene ønsker å kvalitetssikre klassifiseringssystemet ved et nedskjæringsforsøk. NRL er innstilt på å bidra til finansiering av dette såfremt det gjøres pr. omgående.

3.3 Sikre gode rammevilkår for reindrifftsungdommen

Som det ble påpekt innledningsvis, har reindrifften behov for ung og kompetent arbeidskraft. NRL er opptatt av at ungdom stimuleres til å velge reindrift som yrke, både for å styrke næringens kulturelle kontinuitet, ivaretagelse av reindriffts kompetanse og framtid.

For at reindrifften i fremtiden skal kunne ha gode utviklingsvilkår, må det legges til rette for at ungdom satser på reindrift. Reindrifftsloven åpner opp muligheten for å etablere en sideordnet rekrutteringsandel. Denne ordningen må følges opp med konkrete virkemiddelordninger som er direkte rettet mot rekrutteringsandelen. En viktig grunn til dette, er at det må være et samsvar mellom økonomi og plikter for den som på sikt skal overta siidaandelen. For at ordningen skal fungere etter sin hensikt, må det åpnes opp for at sideordnet rekrutteringsandel gis de samme muligheter som ordinære siidaandeler.

NRL er også opptatt av reindriftingsungdommer under utdanning får stipend, og at det legges til rette for lærlingeplasser i reindriften. Stipendordning må gjelde både for ungdommer i videregående skole og høyskoleutdanning.

3.4 Sykelønnsordning

Reindrift og landbruksnæringen er i skattemessig sammenheng betraktet som primærnæringer med samme skattesatser. Begge næringene er underlagt landbruksdirektoratet etter sammenslåingen 01.07.2014, og landbruksfradraget og reindriftingsfradraget er fastsatt til samme størrelse. NRL mener derfor det ikke er noen saklig grunn til å ha ulike bestemmelser om avløsning ved sykdom og avløsning ved ferie og fritid. Dette må innarbeides under velferdsordninger i reindriftingsavtalen på lik linje med jordbruksavtalen.

Per i dag er tilskudd til sykdom blant reineiere fastsatt i Forskrift om tilskudd til reinbeitedistrikt og tamreinlag hvor det i formålsparagrafen §1 heter:

“Tilskudd til reinbeitedistrikt og tamreinlag skal bidra til å gi disse økt medansvar for utvikling av reindriften i bærekraftig retning, balanse mellom reintall og beiter, sikring av arealer og økt lønnsomhet samt for kriseberedskap. Tilskuddet skal videre gi grunnlag for avløsningsordninger ved sykdom og svangerskap ut over folketrygdens generelle ordninger.”

En stor del av reinbeitedistriktene i Norge er forholdsvis små distrikt. Dette gjør distriktene i liten stand til å kunne yte tilskudd ved sykdom. Små distrikter er særlig sårbare ved sykdom ved at arbeidskraften og kapasiteten i distriktet svekkes, og uten tilskuddsordninger ved sykdom/dødsfall vil dette være en stor økonomisk belastning for de familier det rammer. Selv om det er mulig å tegne en ekstra forsikring gjennom NAV for å få sykepenger fra første dag, er denne ordningen så kostbar at svært få innenfor reindriftnæringa har tegnet en slik forsikring.

NRL mener det bør etableres like gode sykelønnsordninger i reindriften som i jordbruket. Ved sykdom har blant annet bøndene rett til å få utbetalt et beløp 7 dager i uka, som skal dekke lønnsutgifter til avløser/landbruksvikar. Størrelsen på beløpet

avhenger av produksjonen, og gjelder fra første sykdomsdag. Det må igangsettes et arbeid hvor målet er å få på plass ordninger som er bedre tilpasset reindriften.

3.5 Rovviltsituasjonen

En økonomisk bærekraftig reindrift, forutsetter blant annet at rovviltbestandene reduseres ned til fastsatte bestandsmål. Dessverre er dette ikke tilfelle per i dag. Fra reindriften side oppleves den offentlige bestandsregistreringen som mangelfull samt at antallet rovvilt ligger langt høyere enn de offisielle bestandstallene. Denne oppfatningen er basert på næringens egne observasjoner og tapsomfang.

Dagens rovviltforvaltning baserer seg på Stortingsmelding nr.15 (2003-2004), hvor anbefalingene var at landet skulle deles inn i nye og større forvaltningsregioner uavhengig av fylkes- og kommunegrenser. For å sikre at det nasjonale ansvaret for levedyktige bestander av rovviltartene blir ivaretatt har regjeringen fastsatt minimumstall for årlige ynglinger av hver art i den enkelte region.

Virkeligheten innenfor mange reinbeitedistrikter er en kritisk rovviltsituasjon, som fører til store tap med påfølgende reduserte inntekter. For at reindriften skal få akseptable inntekter gjennom produksjon, må taps nivået reduseres betydelig. Rovvilttap har store konsekvenser på den enkelte siidaandelens lønnsomhet og mulighet for å oppnå optimal produksjon av flokken.

NRL vil vise til Regjeringens politiske plattform hvor det blant annet står at *«Regjeringen vil sikre levedyktige bestander av de store rovviltartene i henhold til rovviltforliket, og søke å redusere rovviltbestanden, slik at målet om reduksjon av taps- og konfliktnivået blir en realitet, og dermed skape bedre rammevilkår for forutsigbar reindrift»*.

NRL mener følgende tiltak må følges opp i rovviltpolitikken:

- Stortingets intensjon i rovviltmeldingen og rovviltforliket, samt vedtak om fastsetting av bestandsmål må følges opp

- Rovviltfrie kalvingsområder
- Samordning av politikk mellom LMD og KLD
- SNO prioriterer folk fra reindriftnæringen ved nyansettelse av rovviltkontakter
- Nulltoleranse for ulv i reinbeiteområder

3.6 Reinpåkørsel på jernbanen

NRL er bekymret for situasjonen i Nordland, hvor reinpåkørsler på Nordlandsbanen har medført store driftsmessige tap for siidaandelene. Det samme gjelder også for distrikter langs banenettet til Røros og Meråker samt Ofotbanen.

NRL krever at det bygges flere gjerder langs jernbanen, for på den måten å sikre at siidaandeler/distrikter ikke lider ytterligere tap.

3.7 Inntektsheving og andre tiltak

NRL er opptatt av at reindriftnæringen skal ha en inntektsutvikling som er i tråd med landet for øvrig. Totalregnskapet viser at det i perioden fra 2010 til 2013 har vært en nedgang i vederlag for arbeid og egenkapital pr. siidaandel på kr. 162.434. Dette skyldes i hovedsak at de produksjonsbaserte inntektene har gått ned og at utgiftene har økt. Budsjett 2014 forventer oppgang i vederlag for arbeid og egenkapital på kr. 31.982, slik at vederlag for arbeid og egenkapital blir på kr. 135.538. Forhåpentligvis blir oppgangen noe større ved at vi har hatt en positiv oppgang i pris på kjøtt og biprodukter i 2014. Positivutvikling av pris ser også ut til å fortsette i 2015. Dette er imidlertid ikke nok til at siidaandelene får en inntektsutvikling sammenlignet med landet for øvrig. Det er derfor nødvendig å kompensere gapet med økte overføringer.

3.8 Avgifter

NRL krever at reindriftsutøvernes driftsmidler, som snøscooter og ATV, behandles som fullverdige driftsmidler og avgiftsbelastes deretter.

NRL forventer også at reindriftsnæringens driftsbygninger og -anlegg likebehandles med bøndernes driftsbygninger og anlegg når det gjelder eiendomsbeskatning, jfr. *Lov om eieendomsskatt til kommunane [eieendomsskattelova] § 5 bokstav h*).

4. TILTAK FOR Å SIKRE REINDRIFTENS KULTURELLE BÆREKRAFT

Reindriften som urfolksnæring er det viktigste materielle grunnlaget for samisk kultur. Grovt sett kan man si at den kulturelle bærekraften avhenger av balansen mellom de faktorene som danner grunnlaget for den økologiske bærekraften, og som samlet sett skaper det økonomiske fundamentet for reindriften.

Den kulturelle bærekraften henger også sammen med lokale samiske tradisjoner. Verdsetting av reindriftnæringens tradisjonelle kunnskaper, ivaretagelse av báikedoallu og siidadoallu², respekt for reindriftnæringens problemløsningsstrategier samt opprettholdelse av reindriftnæring i et omfang som gir grunnlag for levende samiske lokalsamfunn.

NRL mener ordninger som knytter seg til báikedoallu er særlig viktig for å ivareta og styrke den familiebaserte reindriftnæring. I denne sammenheng vil NRL vise til Regjeringsplattformen hvor det fremheves at : *«Familiene er våre sterkeste sosiale fellesskap, og er viktige tradisjons- og kulturbærere. Regjeringen ønsker å styrke familiens stilling i det norske samfunnet. Familien skaper og sikrer en trygg ramme om barns oppvekst, uansett hvilken form den enkelte familie måtte ha. Menneskets egenverdi og selvspekt står sentralt i regjeringens familiepolitikk»*.

NRL er enig i denne beskrivelsen, og viser til at det kulturelle bærekraftsmålet ikke bare omfatter de tradisjonelle aspektene ved reindriftnæring som en samisk næring, men at dette også omfatter helse, sosiale og politiske rettigheter, likeverd og rettferdig fordeling.

² Siidadoallu er kunnskaper tilegnet gjennom det praktiske arbeidet med reinflokken, herunder kalvemerking, slakting, gjeting m.m

4.1 Sikring av reindriftens familiestrukturer i reindriften

NRL viser til de siste års forhandlinger hvor det etter drøftelser ble enighet at om det skulle «gjennomføres en avkortning i de kostnadssenkende og direkte tilskuddene hvor reintallet til siidaandelsinnehaveren og hans/hennes ektefelle og familie i rett opp- eller nedstigende linje, samt søsken til leder av siidaandel er under 85 pst av det totale reintallet i siidaen i vårflokk».

Dette har vekket reaksjoner fra næringens side. Ved å svekke siidaandelslederens valgfrihet på denne måten, svekkes den sterke tradisjonen reindriften har i forhold til familiebasert reindrift. Den tradisjonelle samiske tankegangen inkluderer ikke bare kjernefamilien, men hele storfamilien. Det knytter seg bekymring til langtidsvirkningene av en slik politikk, spesielt for de områdene hvor reintallet ikke utgjør et problem. Dette vil på sikt svekke den tradisjonelle familiebaserte reindriften.

Under fjorårets avtale ble partene enige om at før det gjennomføres eventuelle endringer i gjeldende ordning, skal effekten sett ut fra formålet med ordningen vurderes. I tillegg skal de administrative konsekvensene vurderes. Vurderingene skulle foretas av en arbeidsgruppe bestående av 4 medlemmer hvorav to medlemmer oppnevnes av NRL og to av Staten ved Landbruks- og matdepartementet. Arbeidsgruppens rapport skulle være et sentralt underlagsdokument ved drøftelser av kjernefamiliebegrepet og eventuelle endringer av dagens ordning under forhandlingene om Reindriftsavtalen 2015/2016.

Forhandlingspartene har ikke nedsatt denne arbeidsgruppen. NRL er derfor ikke innstilt på at dette blir tema under forhandlingene.

4.2 Gode ordninger for generasjonsovergang.

NRL er opptatt av å få på plass gode ordninger for generasjonsovergang. Dette vil legge til rette for at ungdom kommer tidligere inn i driften, og at de i en overgangsfase får dra nytte av Eldres kunnskaper som de trenger for å bli en

selvstendig reindriftsutøver. Dette vil også stimulere til at eldre på et tidligere stadium overfører sin drift til den yngre generasjon.

I denne sammenheng må det vises til Meld. ST. nr. 9 (2011-2012) "Om Landbruks- og matmelding", hvor det som innledning på kapittel 11 *Rekruttering, kunnskap og innovasjon* gis uttrykk for at: «God rekruttering, et høyt kunnskapsnivå og videreutvikling av kunnskapssystemene er av avgjørende betydning for at landbruks- og matsektoren skal nå de landbrukspolitiske målene. Gode kunnskapssystemer er nødvendige for å fremme konkurransevne i alle landbrukets verdikjeder og for å sikre en framtidrettet næring der bærekraftig produksjon og alternativ utnyttelse av biologisk materiale står sentralt».

Denne beskrivelsen er også overførbart til reindriften. NRL har gjennom flere år hatt fokus på generasjonsovergangsordninger i reindriften, og vil fortsatt jobbe for dette i tiden framover. NRL vil understreke betydningen av å få på plass økonomiske ordninger ved overdragelse og overtakelse av siidaandel, samt ved opprettelse av sideordnet rekrutteringsandel som er omtalt i punkt 3.3.

NRL forutsetter også at nye siidaandeler har rett til etableringstilskudd i likhet med de som får overdratt en siidaandel, såfremt andelshaver oppfyller de øvrige vilkår for etableringstilskudd. Denne ordningen må ses i sammenheng med tidligpensjonsordningen, hvor målet må være å sikre det økonomiske grunnlaget både for den som skal trappe ned og den som skal bygge opp sin reindrift. Dette skal sikre kunnskapsflyt og videreformidling/ ivaretagelse av tradisjonell reindriftskunnskap for fremtidige generasjoner.

4.3 Styrking av kvinners rolle i reindriften

NRL utarbeidet i 2013 en strategiplan for likestilling i reindriften. Denne tar utgangspunkt i rapporten «Likestilling i reindriften» av 21.10.2011, som fremmer ulike tiltak for å forbedre likestilling i reindriftsnæringen.

Kvinneres deltakelse i samisk reindrift må ses i et rettferdighetsperspektiv hvor kvinner skal ha de samme muligheter som menn til å gå inn i næringen på egne premisser, både økonomisk, sosialt og politisk. NRL er opptatt av at kvinner skal gis muligheter til å delta i den praktiske delen av reindriften, men også i forhold til fordelingen av de økonomiske virkemidlene, tilpasning av skatteregler, synliggjøring av selvstendig inntektsgrunnlag m.m.

NRL har ved flere anledninger tatt til ordet for at St.mld. nr. 28 (1991-1992) *En bærekraftig reindrift* er foreldet, blant annet i forhold til kvinners rolle i reindriften. Meldingen inneholder en gjennomgang av mål og virkemidler for framtidig utvikling av reindriften, men hvor formål, retningslinjer og perspektiver for likestilling mangler. Framstillingen i stortingsmeldingen harmonerer ikke med dagens reindrift, men har likevel fått fotfeste i den statlige reindriftspolitikken. Dette må snarlig endres. NRL vil derfor gjenta at det bør utarbeides en NOU om reindrift som skal danne grunnlag for en ny og helhetlig stortingsmelding der også kvinners rolle i næringen blir ivaretatt.

Fjorårets reindriftsavtale vekket reaksjoner hos enkelte reindriftskvinnene. Deres oppfatning var at tiltakene om å redusere ektefelletilskuddet, usynliggjøre de kvinnerettede tiltakene, samt fjerne det ekstraordinære tilskuddet for kvinnelige siidaandelsinnehavere var et middel for å bygge ned den familiebaserte reindriften.

Det ble også oppfattet slik det gjennom avtaleverket ble signalisert at kvinners rolle i reindriften ikke har noen verdi. NRL er opptatt av kvinner skal synliggjøres i forhold til tilskuddsordninger. Under fjorårets avtaleforhandlinger besluttet avtalepartene at NRL skulle involveres i arbeidet med nye retningslinjer for kvinnemidler. NRL har deltatt i arbeidet, og hvor de nye retningslinjene skal gjelde fra 01.01.2015.

NRL har også som mål å rekruttere flere kvinner til reindriftnæringen. En kjønnsbalansert reindrift vil være en viktig forutsetning for å oppnå de politiske målsetningene om en framtidsrettet og bærekraftig reindrift. I dette ligger det også at økonomiske virkemidler må bidra til at kvinner kan skaffe seg et selvstendig inntektsgrunnlag i reindriftnæringen.

Velferdsordninger vil ha en stor betydning i forhold til å rekruttere og beholde kvinner i reindriften. Disse må styrkes betraktelig.

NRL vil også vise til betydningen av feltbarnehager. Denne ordningen ble avskaffet med begrunnelse om at Sametinget bevilget midler til slike formål.

Reinbeitedistrikter som har forsøkt å søke midler til arrangering av feltbarnehage i forbindelse med reinslakting og merking har blitt avslått.

NRL har en oppfatning om at mange reindriftskvinner ikke er kjent med hvilke ordninger som gjelder for dem. NRL mener derfor det er behov for å få utarbeidet et informasjonshefte hvor gjeldende velferdsordninger og andre relevante ordninger framgår.

4.4 Forskning og utvikling

Avtalepartene ble i forbindelse med reindriftsforhandlingene for 2012-2013 enige om at styret for Reindriften Utviklingsfond skal utarbeide en ny strategisk plan for bruk av forskningsmidler over reindriftsavtalen. Avtalepartene var enige om at følgende hovedområder skal prioriteres:

- arealbruk
- rein / dyrerelaterte forhold
- bærekraftig utvikling og institusjonelle endringsprosesser
- drift og produksjon
- samfunnsforhold / sosiokulturelle forhold i næringa

I den allerede omtalte landsbruks- og matmelding omtales reindriften utviklingsmuligheter i liten grad. I denne sammenheng er det nødvendig å styrke forskningen for å nå den ønskede utvikling.

4.5 Lærings- og omsorgsbaserte tjenester i reindriften

NRL viser til at det under forhandlingene om reindrifftsavtalen 2012/2013 var enighet om å etablere en egen ordning for lærings- og omsorgsbaserte tjenester i reindrifften.

For å komme i gang med dette arbeidet, ble partene under avtaleforhandlingene for 2014/2015 enige om å gjennomføre et pilotprosjekt som skal være sluttført 1. desember 2014. Det er avsatt 0,1 mill. kroner for avtaleåret 2014/15. Pilotprosjektet "Ut på vidda" ble gjennomført av Fylkesmannen i Finnmark. Pilotprosjektets mål er å finne ut i hvilken grad man kan benytte seg av «Inn på tunets» eksisterende rammeverk i forhold til kvalitetssikring, HMS og godkjenningsordning.

«Ut på vidda» kan også sees på som et næringsrettet tiltak som kan gi reindrifften mulighet for økt inntjening. En slik ordning kan også bidra til kunnskap- og kulturformidling til de utenfor drifta. Prosjektet besto av to piloter, ett innenfor helse og omsorg og ett innenfor oppvekst og læring. Innholdet utvikles i samarbeid med en aktuell kommune som kjøper, og reindrifftsutøveren som tilbyder.

NRL viser til rapporten fra pilotprosjektet, og anbefaler at avtalepartene drøfter etablering av en ordning som muliggjør at reindrifften kan tilby lærings- og omsorgsbaserte tjenester til de som er interessert i det.

5. FORVENTNINGER TIL FORHANDLINGSRESULTATET

Reindrifften skal sikres en positiv økonomisk inntektsutvikling i avtaleperioden, med gode virkemiddelordninger, tiltak av generell karakter samt at Reindrifftens Utviklingsfond reelt sett bidrar til en lønnsom reindrift. I kravet ønsker vi å prioritere følgende:

- bedre sikring av reinbeitearealene
- økning av inntekter til reindriftnæringen
- sikre stabile og forutsigbare markedsordninger

- bedre rammevilkårene for reinbeitedistriktene

NRL mener at en tilstrekkelig inntektsutvikling og målrettet bruk av virkemidlene er nødvendig for å nå de overordnede målene om en bærekraftig reindrift i alle deler av landet, noe det er en bred politisk oppslutning om. Avtalepartene har hatt oppmerksomhet omkring disse spørsmålene de siste årene. Utviklingen i reindriften viser at det er behov for å forsterke tiltakene.

6. NRLS KRAV TIL ØKONOMISKE TILTAK

6.1 Økonomisk ramme

Den økonomiske rammen for avtaleåret 2015/2016 kreves satt til 126,05 mill. kroner

6.2 Utviklings - og investeringstiltak

Mange gjerder og anlegg i reindriften tilfredsstiller ikke dagens krav. Flere distrikter har heller ikke på plass den infrastruktur som er nødvendig for å kunne gjennomføre nødvendig arbeid på mest gunstig tidspunkt. Det er behov for midler til oppgradering av eksisterende anlegg og etablering av nye. Reindriftenes Utviklingsfond må derfor tilføres tilstrekkelig midler for at prosjektene skal kunne realiseres.

Reindriftenes Utviklingsfond:

I forhold til reindriftenes behov for utvikling og som et ledd i å bedre lønnsomheten, krever NRL at bevilgning til RUF økes fra 33,7 mill. kroner til 35,45 mill. kroner. NRL vet at det ligger flere store prosjekter på vent. NRL forutsetter at det i RUF fins tilstrekkelig midler til å realisere de ulike prosjektene.

NRL krever at det over Reindriftenes Utviklingsfond avsetter midler til følgende tiltak for 2015/2016:

- 8,2 mill kroner til Reinprogrammet
- 1,45 mill kroner til konfliktforebyggende tiltak
- 2,0 mill kroner til kvinnerettede tiltak

- 2,5 mill kroner til fagbrevordningen i reindriften. Ordningen skal også gjelde tamreinlagene.
- 5,0 mill kroner til markedstiltak
- 0,35 mill kroner til lærings- og omsorgsbaserte tjenester

For øvrig kan fondets midler nyttes til:

- forskning og veiledning
- transport av rein
- støtte ved omfattende tap av rein i ulykker
- gjeterhytter og øvrige reindriftsanlegg, herunder gjerder og slakteanlegg
- vedlikehold og opprustning av eksisterende reindriftsanlegg
- refusjon av dokumenterte utgifter, til deltagelse på kurs/etterutdanning og lignende for reindriftsutøvere
- støtte til tiltak for reindriftnæringen som følge av klimaskapte endringer
- sikring av reindriften beiterett, herunder støtte i forbindelse med distriktenes arbeid med sikring av reindriften arealer
- andre praktiske tiltak innenfor reindriften
- gjennomføring av strukturelle tiltak i reindriften
- andre faglige tiltak til å fremme for reindriften, herunder veiledning og informasjon, kursvirksomhet, beitegranskning, planlegging
- utvikling av binæringer og til formål av generell kulturell betydning for reindriftsamene
- kompetansegivende kurs/etterutdanning
- tiltak til rekruttering og for å lette generasjonsoverganger
- kursering i bruk av krumkniv
- støtte til Protect Sápmi

6.3 Generelle vilkår for å få tilskudd

NRL ønsker en gjennomgang av *Generelle vilkår for å få tilskudd* § 2. I dette inngår også en vurdering om hvorvidt det bør knyttes spesielle vilkår til reinlagene.

7. KOSTNADSSENKEDE OG DIREKTE TILSKUDD

Det kreves 81,4 mill. kroner for avtaleåret 2015/2016 til ulike direktetilskudd.

7.1 Tilskudd til siidaandeler og tamreinlag

Reindrifftsloven forutsetter at det ved etableringen av en sideordnet rekrutteringsandel er fastsatt et høyeste reintall som siidaandelen og den sideordnede rekrutteringsandelen i sum må holde seg innenfor.

NRL mener siidaandel og sideordnet rekrutteringsandel må likestilles i hht. reindrifftsavtalen og at det ved opprettelse av sideordnet siidaandel skal ytes etableringstilskudd til siidandelen uavhengig av alder på den som oppretter sideordnet siidandel. Målet med ordningen er å sikre rekruttering, og skape trygghet for den sideordnede rekrutteringsandelen.

Videre foreslår NRL at de som kommer inn under ordningen, og som kjøper livdyr skal kunne gis forskudd på kommende års etableringstilskudd til kjøpet.

Livdyrkjøpet skal dokumenteres av reindrifftsforvaltningen.

Det avsettes 81,4 mill. til tilskudd til siidaandeler og tamreinlag.

7.2 Distriktstilskudd

Reinbeitedistriktene saksmengde øker i takt med et velstandssamfunn i utvikling, økt industrialisering og økte inngrep m.m. Dette har medført at ressursbruken i forhold til arealvern innad i distriktene har økt tilsvarende, noe som igjen fremtvinger en styrking av administrasjonen i reinbeitedistriktene. Distriktene bruker betydelige ressurser til saksbehandling i de enkelte reinbeitedistriktene, og det er stor mangel på formell kompetanser innen administrasjon, økonomi behandling, organisasjonskunnskap og jus.

Distriktstilskuddet skal bidra til å gi distriktene og tamreinlagene økonomisk grunnlag for å ivareta sitt ansvar og sine oppgaver med utvikling av reindrifften i en

bærekraftig retning. Gjennom lover, forskrifter og regler er distriktet pålagt oppgaver som igjen medfører store kostnader. Distriktene må følge opp arealplaner, kommuneplaner, utarbeide uttalelser til ulike inngrep samt at det er store utgifter til regnskap og revisjon.

NRL vil understreke at gode saksframstillinger fra distriktene gir beslutningstakere et godt grunnlag å fatte sine vedtak på. Erfaringer med omorganiseringen av reindriftsforvaltningen har allerede medført et økt trykk på saksbehandlingen i reinbeitedistriktene, og er en utvikling som ser ut til å fortsette.

Konsekvensene av at distriktene ikke makter å redegjøre for saker, er at reinbeiteland omdisponeres til andre formål. Beite blir fragmentert, og årstidsbeitene blir stadig mer utilgjengelig som i realiteten innebærer en gradvis nedbygging av næringen.

Utviklingen krever at distriktene gis et formidabelt løft i forhold til en økning av distriktstilskuddet. NRL mener denne utviklingen er et statlig ansvar, og det bør derfor drøftes om distriktstilskuddet bør løftes ut av avtalen og i stedet bevilges med eksterne midler.

NRL foreslår derfor at fast grunnbeløp økes til kr. 60 000,-

Det avsettes 12 millioner til ordningen med distriktstilskudd.

7.3 Produksjonspremie

NRL ber om at det innføres en økning av produksjonstilskuddet for de med *mindre* enn 300 rein i vårflokk til 40%. NRL vil be om at taket for reinlagene økes til 1,5 mill kroner.

Omsetningsrensen på 600.000,- fjernes.

Det avsettes 40 mill kroner til ordningene med produksjonspremie.

7.4 Kalveslaktetilskudd

Satsen for tilskuddet økes til kr. 400 per kalv. Tilskuddet følger reindriftsåret fra 15.aug - 31.mars.

Det avsettes 20,4 mill. kroner til ordningen med kalveslaktetilskudd

7.5 Ektefelle-/samboertillegg

Ektefelle-/ samboertillegget videreføres og økes til kr. 42.500,-.

Det avsettes 2,5 mill kroner til ordningen.

7.6 Frakttilskudd

Dagens ordning med frakttilskudd videreføres

Totalt til ordningen avsettes 3,0 mill.kr

7.7 Velferdsordninger (medlemsavgift til Folketrygden)

Videreføres.

Det avsettes 2,6 mill. kr til ordningen

7.8 Tidligpensjon i reindriften

Tidligpensjonsordningen i reindriften videreføres og tilpasses slik at gjetere i Tamreinlagene som har vært ansatt i minst 10 av de siste årene kan falle inn under ordningen.

Det avsettes inntil 2,0 mill.kr.

7.9 Avløsning ved svangerskap/fødsel

Ordningen videreføres.

Det avsettes 1,0 mill til avløsning under svangerskap

7.10 Organisasjonstilskudd

Riksrevisjonen har påpekt at Landbruks- og matdepartementet skal konsultere Sametinget og reindriftsnæringen for å sikre at kunnskap om reindriften og den samiske kulturen ivaretas i forvaltning av reindrift. Riksrevisjonen påpeker at Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet (nå Kommunal- og moderniseringsdepartementet), Sametinget og NRL mener at Landbruks- og matdepartementet kan bli bedre i bruken av konsultasjonsavtalen. Riksrevisjonen mener også at departementet bør vurdere om konsultasjonspraksisen mellom departementet, Sametinget og reindriftsnæringen kan forbedres, slik at beslutningsgrunnlaget og legitimiteten i departementets styring blir styrket. Konsultasjonspraksisen vil, i tillegg til annen møtevirksomhet, har medført økte kostnader.

NRL har også igangsatt en intern omorganiseringsprosess som skal bidra til å utvikle og styrke organisasjon, for på den måten å kunne ivareta de oppgaver som det både internt og eksternt forventes av organisasjonen. Det vil derfor være behov for å styrke kompetansen i alle ledd, samtidig som det må ansettes flere fagfolk på administrativt nivå. For å kunne gjennomføre denne snuoperasjonen, kreves det økte ressurser.

I tillegg vil NRL påpeke at generell prisstigning har medført forholdsvis stor økning av bl.a. reise- og oppholdskostnader i forbindelse med diverse møter med myndighetene.

For at NRL som organisasjon skal kunne ivareta reieneiernes interesser, og samtidig kunne følge opp prosesser som initieres av statlige myndigheter, må organisasjonstilskuddet økes.

Organisasjonstilskuddet økes til 6,6 mill. kroner

Øvrige ordninger som ikke er nevnt spesielt, forutsettes videreført med samme sats som i inneværende avtale.

8. SAKER UTENFOR REINDRIFTSAVTALENS ØKONOMISKE RAMMER

8.1 Radioaktivitet

NRL har foretatt en gjennomgang av rapporten som er utarbeidet av radioaktivitetsgruppa. NRL deler arbeidsgruppens syn på at forskriften må forenkles og være tilpasset dagens situasjon.

8.2 Tollfritak for reinfør

Grunnet usikre beiteforhold og økt nedbørsaktivitet utover vinteren pga klimatiske forhold, er det nødvendig med tilleggsføring av reinflokken i de mest kritiske periodene. Føring medfører ekstra kostnader for næringa. NRL ber derfor om tollfritak på fôr fra EU.

8.3 Pramming

NRL vil avvente rapport fra arbeidsgruppen for pramming.

8.4 Slakteavfall

NRL mener slakteavfall fra mobile reinslakterier og mindre slakteanlegg må kunne graves ned slik reglene er for reinslakterier i Sverige. Det er ikke fremlagt dokumentasjon på at nedgraving har negativ miljøpåvirkning, og nedgraving er dessuten mulig gjennom EU-forordning for hjemmeslakting på gårder i fjerntliggende områder.

NRL vil også få vise til forordningene (EC) 853/2004 Artikkel 10 (3) og (EC) 854/2004 Artikkel 17 (3) gis mulighet til å sikre tradisjonell slakting og omsetning av reinkjøtt i småkala. Formålet er å muliggjøre fortsatt bruk av tradisjonelle metoder i produksjon og distribusjon av mat og imøtekomme behovene fra næringsmiddeloperatører som er små eller holder til i avsidesliggende områder.

NRL anser dette som en svært viktig sak, og ønsker derfor å drøfte dette med LMD.

8.5 Reintallstilpasning

NRL viser til at det under fjorårets forhandlinger ble enighet om at det skulle igangsettes et arbeid for å få på plass et konkret opplegg for det videre arbeid med konsekvensene av reintallsreduksjon. NRL vil etterspørre status for dette arbeidet, og samtidig drøfte videre oppfølging.

8.6 Fastsettelse av siidagrenser innenfor vintebeteområdene i Vest-Finnmark

NRL mener at en stabil reintallssituasjon i stor grad vil avhenge av at rettighetsforholdene innenfor vinterbeitene i Vest-Finnmark blir avklart. Det må derfor bevilges midler til forsettelse av arbeidet med fastsettelse av siidagrenser.

8.7 Trollheimen

I forbindelse med avtaleforhandlingene for 2014-2015 ba NRL om en redegjørelse for arbeidet med å sikre rammebetingelsene for den samiske reindriften i Trollheimen. I redegjørelsen fra departementet ble det sagt at arbeidet var avsluttet fra deres side.

Departementet ville avvente initiativ fra partene (grunneierne og reineierne) før de eventuelt engasjerte seg arbeidet igjen. Det å overlate til partene å ta felles initiativ i en sak som er såpass komplisert og som har vedvart over så lang tid, og etter at departementet har kastet kortene, er etter vårt syn ikke holdbart. NRL er svært opptatt av at den samiske reindriften inkludert Trollheimen skal få rammebetingelser og et forvaltningsregime som muliggjør god ressursutnyttning og utøvelse av reindrift, uten å komme i konflikt med de føringer som er lagt for reindriften. Dette er i høyeste grad gjeldende for Trollheimen.

NRL vil derfor kreve at departementet snarest mulig gjenopptar arbeidet med å sikre og bedre rammebetingelsene for reindriften i Trollheimen. NRL forventer at departementet innen utgangen av 2015 kan presentere en løsning som tilfredsstiller dette.

9. SAMLET KRAV TIL REINDRIFSAVTALE 2015 - 2016

Fordeling av de ulike postene (mill. kroner)

Post	Benevnelser	Reindrifftsavtale 2014 - 2015	NRL's krav 2015 - 2016	Differanse
51	Reindrifftsens utviklingsfond	33,7	35,45	+1,75
72	Organisasjonstilskudd	6,1	6,6	+0,5
75	Direkte tilskudd	69,3	81,4	+12,3
79	Velferdsordninger	2,6	2,6	0
	Sum	111,5	126,05	+14,55

Spesifikasjon av post 51: Utoiklings- og investeringstiltak (mill.kroner)

Benevnelse	Reindrifftsavtale 2014 - 2015	NRL's krav 2015 - 2016	Differanse
Konfliktforbyggende tiltak	1,45	1,45	0
Reinprogrammet	8,2	8,2	0
Reindrifftsens hverdag	1	0	-1
Fagbrevordningen	2	2,5	+0,5
Markedstiltak	5	5	0
Pramming	5,3	0	-5,3
Lærings- og omsorgsbaserte tjenester	0,1	0,35	+0,25
Til disposisjon RUF styre	10,65	15,95	+5,3
Kvinnemidler	0	2	+2
Sum	33,7	35,45	+1,75

Spesifikasjon av post 75: Kostnadssenkende og direkte tilskudd (mill kroner):

Benevnelse	Reindrifftsavtale 2014 - 2015	NRL's krav 2015 - 2016	Differanse
Distriktstilskudd	10,3	12	+1,7

Produksjonspremie	32,7	40	+7,3
Kalveslaktetilskudd	17,8	20,4	+2,6
Særskilt tilskudd ungdom	1,3	1,3	0
Etableringstilskudd	2,2	2,2	0
Ektefelletilskudd	1,8	2,5	+0,7
Frakttilskudd	3,0	3,0	0
Sum	69,1	81,4	12,3

Oslo 12. januar 2015

Ellinor Marit Jåma
leder

Inge Even Danielsen

Hans Ole Eira